Данило ХАРО в'ю К

ПОЛАГНА

Оповідання

Прийшла бечкова. Погода красна. Небо ясне. Повіває тихий вітрець. Усюди весело. Козьмиха Полагна надійшла до церкви. У церкві повно — старі, молоді, хлопці і дівчата. Прийшла й Одокія Сави Грабишиного. Дівчина на все село — красна і цікава. Минула служба. Освятив панотець бечку. Кождий із християн узяв по ломаці, перехрестився, пішов додому.

На підсадці догнала Полагна Савину Одокію.

— Що дієте? — зрікла Полагна.

— Гаразд, шо ви, вуйночко! — відповіла борзенько Одокія.

— А єк туди дєдя та неня? здорові?

— Здорові, богу дєкувати! Шо май коло вас понизками?

— Ет, отак! Шє на старім! Єло вже вибиратиси на весну.

— Ой, у нас верхами шє скрізь сніг та ожеледь.

— Та воно, може, чий-чий вже потепліє й затінками,— говорила Полагна, своїх очей не спускаючи із Савиної доньки Одокії. Все дивилася на неї затривожена, задумана.

— А шо, йдемо, Одокіко? — прошептала Полагна.

— Добре, вуйночко, ходім! — відповіла Одокія. Перехрестилися та й пішли понизками направці.

— От, дав бог добре товариство. Не буде скушно іти облазами.

— Правда, вуйночко! У товаристві йдеси май приєзно та й дорога не втємитьси,— сказала Одокія, поглядаючи на стару Полагну.

— А єк туди у вас верхами? Є шє зимівля, нема? — запитала Полагна.

— Та шє ніби є! Але де ваш Юрій 1, шє п'єть неділь! — промовила Одокія з притиском.

— Ей, дайте мені поки! Шє п'єть неділь, а у мене зимівлі ні на попах. Бідний же мій світку! Відколи умер цес, схне моя голова в один гайташ.

— Таже ви маєте, богу дєкувати, сина! Єк то схне голова? НиколайкО повинен шєнувати неню,— говорила Одокія роз-маїтно.

— Ого, що мене нашєнувавси Николайко. Він зимі бутилами, а літом у луплінці. Прийде лиш хіба на урочисті свєтки д' хаті.

— Але тепер мав бути дома?

— Але де! І тепер у бутині горі. Я дістала сегодне від дека єкийсь фордилюнок. Може, від него письмо. Не знаю! Господи, коби вже прішов. Не треба мені жури. Я вже стара. Сеґодня-завтра оттуда... А він шє до людйй не привернений.

— Ну, а ви чому не постараєтеси?

— Та лучєєси їму дівка аж із Єсинова, файна та й багачка. Має шос до триста банок самих грошйй... Але шо з того? Я єго туди не пускаю.

Вже нема путері ходити з ним десь по Єсиновах. Є й у нашім селі дівки. От хоть би й ви, коби-сте здорові.

Одокія засоромилася ніби та й зрікла осміхаючися:

— Е, вуйно! Де мені до вашого Николайка? Він собі леґінь, а я шо? Я шє дитина против него!

— Ага, дитина? Файна дитина, єк уже на сімнацєтий переступило від середопістя 2! Мені було ледве шо на п'єт-нацєтий, єк віддаласи. Тобі вже на сімнацєтий, гі-гі-гі!..

— Тепер вже не тоті чєси, вуйночко. Бувало, ніхто й гадки про трівогу. А тепер — боже крий. Лиш народишси — жура, клопіт, недостатки.

Тим часом Полагна витягла із дзьобні капустяний бара-буляник, переломила надвоє, дала половину Одокії, а решту лишила собі.

Ідуть, харчують та одна на другу поглипують.

— Ну, єк гадаєш, Одокі? Питайси нені! Єкби... то отут по велицідні.

— Е! Бодай вас, вуйно! — осміхнулася Одокія.— Єк то може бути так раптом? Нема шє із чим!

— Яка ж бо ти дивна, Одокі! Таж у мене, богу дєкувати, капуста шє передтогідна... Солонина лунчина. Буженици, не снила би си, шє від покойного повна. За питє нема страху. Дудьо дасть за три десєтці до грошйй.

— Таже вузєти не тєжко, але коби з чого віддати.

— Бодай тє! Є й з чого заплатити. Мій покійник скупив добрий грунтик. Подивиси, які царинки ген-ген під верхом, єк золото. Є де кохати маржинку, коби лиш кому. Я умру, а ти будеш ґаздиня на все село. Не слухай тих охаб. Нічим не журиси! Ану, най би тє скривдив^хто на волос!

— Я тєм'ю, як мені неня шос повістувала за вашого Николайка.

— Та він як обарінок добрий! — перервала Полагна.

— Мене хотіли ше сих мнєсниць заручіти із Василем Гримелєковим із-за Погорілая. Я не хотіла. Кажуть, шо Василь любить честувати потрохи.

— Ну-ну! Шє й як!

— Я абих то не виділа на свої очі. Не хочу Василє, не хочу й честованє.

— Та то правда, Одокіко-душко. Але мій Николайко не туда. Нічо не п'є, лиш хіба десь-колись порцію руму. І то лиш на лік від серця.

— Ваш Николайко, шо правда, то правда, не йде абияк до коршми.

— О, яка би ти була щєслива за моїм Николайком! Жила би-с як на ириці. Ото би була пара! Раз єло би си, коли єло.

Так ішли вони попід скали, Полагна наперед, Одокія іззаду. Облаз був довгий; з одного боку — убочі, стромини, а по другім —бистрий, гірський потічок. Сонце гріло та сипало свої золоті проміння вниз. Полагна й Одокія затихли на хвильку. У їх серцях роїлося безліч нових думок.

— Ой боже! — зітхнула Одокія.— як будемо одно другого, то хоть аби не знати шо, все нічо не поможе!

— Мені розповідала даві Юріха за тебе, Одокі.Ти собі дівчина око — двацять. Нема шо казати, чвала на всі дівки. Преці ж хоть мала бих невістку.

— Та шо мені з того? Шкода споминати, вуйно. Далеко шє й до завтра Бог знає шо може бути.

— Правда! Але ти, душко Одокіко, знаєш, шо й так не добре, все в одно відкладати. Ти входиш в роки. Та на шо, аби на те легіні палцем показували? Тобі й так прішов прєц до того.

— Ой-га — прєц? Що за прєц? А Семенкова віддаласи у двацєть років, та ґаздують нівроку файно. Хоть би й я шє так!

—г Говори свої! Ти все ні в пліт, ні в ворота. Таже ти не Семенкові пара. Ти вже й сегодня до людйй. їй то так зробили.

— О, де єго кату! Парубоча мама не пропала. Коби хліб, а зуби найдутьси.

— Шо-бо ти така, Одокі? Нашо, аби на тє ззиралиси люди. Тобі вже давно варта ґаздувати.

— Але тяр! Аді генде Гафія Жидикового Василя! Шо ми за ґаздиня? А віддаласи у півп'єтнацєта року. Та шо з неї? Держитьси хати, як чобіт підлоги. Все пішло вніверт'ь! — говорила Одокія різко, ідучи сутками, не доходячи Данилихи.

— Е, бо то, небого, не дай боже, аби всі такі.

— Таже так! Але нашо собі голову ззамолоду в'єзати? Най подівочу! Шє зазнаю того гаразду, шо чоловік ме жили, як коса, рвати.

— Не дай боже всім таке пацити. То, як якийсь казав, вже від бога. Але й жінці огроза мусить бути. Жінка не бита — не клепана.

— А ваш Николайко ніби шо, далеко від тих?

— Та шо? Він такий добрий, шоби тобі мізинного пал-цє врубав, з ним би не насидівси!

— То лиш тепер так, а потім оттуда на зломану голову! Лиш фоста їм всім бракує.

— Фоста не фоста, але диви-ко си, аби шос з цего було. Не давайси розбаркувати від отих публік, та будеш так жити, шо ий-де!

— Ой-га, головка моя бідна. Майбути, Николайко не оже-нитьси через мене. Є дівок, як мишиного... коби лиш кому брати.

— Та то нічо, шо є! Але Николайко таки лиш тебе має на гадці. Навіть отті брехи мені так казали.

— Ба ци ему я в голові? Він десь собі найде оттуда горі-шами у бутині хлоп-дівку! А я шо? Єму треба єкоїсь до роботи, а не до гиндриганя.

— Ий, цить! Не плети таке, як ізпросонку. Ліпше гадай на це, шо я тобі кажу. Доста рости в стовбір. Вже чєс своє дупло мати.

— Кобих шє здорові, а це малий бай. Я свого діждуси. То все в божих руках. Шє не знати, як шо куда може бути! — стиснула плечима Одокія, осміхаючися.

— Дийко, Одокіко-душко! Кажи нені! Єкби... то перекажіть.

— Но-но! Я скажу! — зрікла Одокія, перелізаючи на перелазі.— Бувайте здорові, вуйночко!

— Бувай і ти, душко, здорова, та не забудь, шо говорилось

І в тот раз зникла Савина Одокія у затінь. Задумана Полагна повернула до Дуді прочитати письмо від свого синка Николайка.

12/X 1905